

SPOLOČNÁ NOMENKLATÚRA ÚZEMNÝCH JEDNOTIEK PRE ŠTATISTICKÉ ÚČELY (NUTS)

Európska únia vytvorila spoločnú nomenklatúru územných jednotiek pre štatistické účely známu ako NUTS, ktorá umožňuje zber, zostavovanie a šírenie harmonizovaných regionálnych štatistík v EÚ. Tento hierarchicky vybudovaný systém sa používa aj na sociálno-ekonomické analýzy regiónov a pri navrhovaní opatrení v rámci politiky súdržnosti EÚ.

PRÁVNY ZÁKLAD

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 z 26. mája 2003, ktoré bolo viackrát zmenené (v rokoch 2005, 2008, 2013 a 2017), najmä po pristúpení nových členských štátov k EÚ. Z poslednej úpravy v roku 2017 vyplynuli ďalšie zásadné zmeny: 1) ustanovilo sa právne uznanie územných typológií na účely európskej štatistiky; 2) stanovili sa základné vymedzenia a štatistické kritériá pre rôzne územné typológie; 3) zabezpečilo sa harmonizované a transparentné uplatňovanie a využívanie územných typológií na úrovni EÚ a v členských štátoch a 4) spresnilo sa delegovanie právomocí na Komisiu.

Prílohy boli niekoľkokrát upravené nariadeniami Komisie. Posledná aktualizácia bola prijatá v novembri 2016 a riešia sa v nej zmeny v administratívnom územnom členení viacerých členských štátov. Pokiaľ ide o poskytovanie údajov Komisii (Eurostatu), uplatňuje sa od 1. januára 2018.

CIELE

Regionálne štatistiky predstavujú základný kameň európskeho štatistického systému a na ich základe sa definujú regionálne ukazovatele. Ich jadro bola vytvorené na začiatku sedemdesiatych rokov na základe rokovaní medzi národnými štatistickými úradmi členských štátov a Eurostatom, štatistickým úradom Európskej únie.

Používatelia štatistík vyjadrili narastajúcu potrebu harmonizácie v rámci celej Únie, aby mali prístup k porovnateľným údajom za celú EÚ. S cieľom umožniť zber, zostavovanie a šírenie harmonizovaných regionálnych štatistík zaviedla EÚ nomenklatúru NUTS.

Jednotný právny rámec vytvorený podľa nariadenia (ES) č. 1059/2003 zabezpečuje, aby boli regionálne štatistiky stabilné z časového hľadiska.

ŠTRUKTÚRA

Klasifikácia NUTS ďalej člení hospodárske územie členských štátov, ktoré zahŕňa aj ich mimoregionálne územie. Je tvorené časťami hospodárskeho územia, ktoré nemožno považovať za súčasť určitého regiónu: vzdušný priestor, teritoriálne vody a kontinentálny šelf, územné enklávy (veľvyslanectvá, konzuláty a vojenské základne), zdroje surovín v medzinárodných vodách využívané subjektmi so sídlom na území štátov.

Porovnateľnosť regionálnych štatistík si vyžaduje, aby územné oblasti boli porovnateľnej veľkosti, pokiaľ ide o populáciu. Musí sa taktiež zohľadňovať ich aktuálna politická, administratívna a inštitucionálna situácia. Neadministratívne jednotky musia preto v prípade potreby zohľadňovať hospodárske, sociálne, historické, kultúrne, geografické alebo environmentálne aspekty.

Nomenklatúra NUTS je hierarchická v tom, že rozdeľuje jednotlivé členské štáty do troch úrovní: NUTS 1, NUTS 2 a NUTS 3. Druhá a tretia úroveň sú podúrovne prvej a druhej úrovne. Členský štát sa môže rozhodnúť, že bude používať ďalšie hierarchické úrovne ďalším rozčlenením úrovne NUTS 3.

FUNGOVANIE

A. Vymedzenie

Administratívne jednotky existujúce v rámci členských štátov sú základom pre vymedzenie územných jednotiek. Administratívna jednotka je geografická oblasť s administratívnym orgánom, ktorý je oprávnený prijímať administratívne alebo strategické rozhodnutia v súlade s právnym a inštitucionálnym rámcom daného členského štátu.

Niektoré zo súčasných administratívnych jednotiek používaných pre požiadavky hierarchickej klasifikácie NUTS sú uvedené v prílohe II k nariadeniu (ES) č. 1059/2003 a patria medzi ne napr.:

1. NUTS 1: „Gewesten/Régions“ v Belgicku; „Länder“ v Nemecku; „Continente“, „Região dos Açores“ a „Região da Madeira“ v Portugalsku; „Scotland, Wales, Northern Ireland“ a „Government Office Regions of England“ v Spojenom kráľovstve.
2. NUTS 2: „Provincies/Provinces“ v Belgicku; „Comunidades y ciudades autónomas“ v Španielsku; „Régions“ vo Francúzsku; „Länder“ v Rakúsku.
3. NUTS 3: „Amtskommuner“ v Dánsku; „départements“ vo Francúzsku; „län“ v Švédsku; „megyék“ v Maďarsku; „kraje“ v Česku; „oblasti“ v Bulharsku.

Systém miestnych správnych jednotiek dopĺňa klasifikáciu NUTS. Národné orgány sú stavebnými kameňmi NUTS a tvoria ich mestá a obce Európskej únie: štátne orgány v každom členskom štáte rozdeľujú úroveň NUTS 3 na jednu alebo dve ďalšie úrovne územného celku. Okrem toho dopĺňajú klasifikáciu NUTS tzv. štatistické mriežky a používajú sa na výpočet územných typológií na základe údajov o počte obyvateľov. Komisia (Eurostat) udržiava a zverejňuje v osobitnej sekcii na svojom webovom sídle

typológie Únie pozostávajúce z územných jednotiek na úrovni NUTS, LAU a buniek mriežky.

B. Prahové hodnoty

Úroveň NUTS príslušnej administratívnej jednotky je stanovená na základe demografických prahov:

Úroveň	najmenej	najviac
NUTS 1	3 milióny	7 miliónov
NUTS 2	800 000	3 milióny
NUTS 3	150 000	800 000

V prípade, že počet obyvateľov členského štátu ako celku je pod minimálnou úrovňou NUTS, tento členský štát tvorí územnú jednotku NUTS pre túto úroveň.

Ak pre danú úroveň klasifikácie neexistujú v danom členskom štáte dostatočne veľké administratívne jednotky, táto úroveň sa vytvorí spojením dostatočného počtu menších susediacich jednotiek. Výsledné spojené jednotky sa nazývajú „neadministratívne jednotky“.

C. Zmeny

Zmeny nomenklatúry NUTS môžu byť prijaté v druhej polovici kalendárneho roka, ale len každý tretí rok. Napriek tomu, ak dôjde k podstatnej reorganizácii príslušnej administratívnej štruktúry členského štátu, zmeny sa môžu prijímať v kratších intervaloch. Členské štáty informujú Komisiu o všetkých zmenách správnych jednotiek alebo iných zmenách, ktoré by mohli mať vplyv na klasifikáciu NUTS (napr. zmeny súčastí, ktoré by mohli mať vplyv na hranice úrovne NUTS 3).

Zmeny v malých administratívnych jednotkách ovplyvňujú klasifikáciu NUTS, ak predstavujú presun viac ako 1 % obyvateľov príslušnej územnej jednotky NUTS 3.

V prípade neadministratívnych jednotiek členského štátu sa zmena klasifikácie NUTS môže uskutočniť vtedy, ak sa zmenou znižuje štandardná odchýlka, pokiaľ ide o počet obyvateľov zo všetkých územných jednotiek EÚ.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Parlament v nadväznosti na svoju úlohu pri skúmaní zmien v klasifikácii navrhovaných Komisiou viackrát zdôraznil, že niektoré aspekty si zaslúžia osobitnú pozornosť, napríklad zaobchádzanie s menšími administratívnymi jednotkami. Úroveň NUTS pre menšie administratívne jednotky umožní presnejšie zachytiť skutočnú situáciu a zamedziť rozdielom, a to najmä preto, že regionálne jednotky, ktorých počet obyvateľstva sa výrazne líši, sú zaradené do tej istej úrovne NUTS.

Počas posledného postupu zmeny v roku 2017 Európsky parlament ako spoluzákonodarca podporil návrh Komisie prispôbiť nariadenie o NUTS (v zmysle územných typológií v ňom uvedených) s cieľom riešiť čoraz väčšiu potrebu údajov v kontexte súdržnosti a územného rozvoja.

Diána Haase
05/2019

